

Nr 52.

Ankom till riksdagens kansli den 5 juni 1942 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 116, vilken behandlats av första lagutskottet, har fröken *Andersson m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte för sin del besluta höjning till sexton år av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen femton år. Samtidigt har hemställts, att åt utskottet måtte uppdragas att utarbета nödig författningstext.

I fråga om *gällande straffbestämmelser* på hithörande område må lämnas följande redogörelse.

I 18 kap. 6 § strafflagen stadgas straff för det fall att religions- eller skollärare, uppfostrare eller läromästare öva otukt med ungdom, som de ha till undervisning eller uppfostran, eller adoptivföräldrar göra det med adoptivbarn, fosterföräldrar med fosterbarn, eller förmyndare med myndling. Straffet är straffarbete i högst fyra år eller fängelse; äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst sex år dömas. Övar styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, otukt med kvinna, som där intagen är, skall han dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse.

7 § stadgar straff för det fall att man övar otukt med kvinna, som ej fyllt tolv år. Straffet är straffarbete från och med fyra till och med åtta år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet nedsättas till två år. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada eller ljöt hon därav döden, skall dömas till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid.

I 8 § stadgas, att den som, i annat fall än i 7 § sägs, övar otukt med barn, som ej fyllt femton år, skall straffas med straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse i minst sex månader.

Enligt 8 a § skall, om man, i annat fall än i de föregående paragraferna avses, genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna, som ej fyllt aderton år, till otukt, han straffas med fängelse.

De nu nämnda bestämmelserna erhöilo sin gällande lydelse genom *lag den 21 maj 1937* om ändring i vissa delar av strafflagen. Därvid tillkom 8 a §, som tidigare icke haft någon motsvarighet. Ändringarna i 6—8 §§

avsågo i huvudsak straffsatserna; därjämte utsträcktes straffskyddet i 8 §, som tidigare allenast avsett kvinna, som fyllt tolv men ej femton år, att avse även gossar under femton år.

Ändringarna grundades på ett förslag angående ändringar i strafflagen beträffande straffsatserna för särskilda brott m. m., vilket den 31 december 1935 avgivits av särskilt tillkallade *sakkunniga* (stat. offentl. utredn. 1935: 68). De sakkunnigas förslag skilde sig från de sedan beslutade lagändringarna i nu förevarande avseende främst därutinnan, att det nya stadgandet om straff för otukt med kvinna som ej fyllt aderton år — i de sakkunnigas förslag upptaget såsom 8 § — angivits skola gälla för det fall att gärningen skett under grovt missbruk av överordnad ställning eller eljest av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet, varjämte brottet enligt förslaget ej skulle få åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan eller hennes målsman det till sådant åtal angivit.

I sitt betänkande redogjorde de sakkunniga för utländsk rätt rörande otukt med barn eller yngre personer och anförde därefter till motivering av det föreslagna nya stadgandet i 8 § (motsvarande nuvarande 8 a §) följande:

En höjning av den ovillkorliga straffbarhetsgränsen till högre ålder än 15 år efter förebild av t. ex. norsk eller engelsk rätt syntes böra avböjas framför allt på den grund, att man därigenom riskerade att gripa om fall, där man ej kunde upprätthålla den presumtion om förförelse av den minderåriga som till väsentlig del utgjorde grunden för straffet.

Om en allmän höjning av den åldersgräns, vars underskridande vid otukt ovillkorligen föranleder straffbarhet, sålunda ej lämpligen kunde ske, borde emellertid tagas under övervägande, huruvida icke för särskilda fall straffskydd borde i vår lag, såsom skett i åtskilliga främmande lagar av nyare datum, uppställas för ungdom i högre ålder. Enligt de sakkunnigas mening borde så ske i fråga om kvinnlig ungdom i åldern 15—18 år. I denna ålder lämnade ett stort antal kvinnor föräldrahemmet för att på egen hand söka sin utkomst. Då det regelmässigt förelåge stor skillnad mellan kroppslig och andlig mognad i dessa år, kunde de då lätt bliva föremål för sexuell utnyttjande, vilket, särskilt om därav föranleddes graviditet, ofta nog finge beklagliga följder för deras återstående liv. Det måste därför anses som ett samhällsintresse av vikt att såvitt möjligt förebygga ett sådant utnyttjande, och i den mån en straffbestämmelse kunde medverka därtill, syntes alltför stor betydelse ej böra tilläggas de betänkligheter som alltid vidlåde en utvidgning av straffbarheten å förevarande område. Den av de sakkunniga efter förebild närmast i den danska strafflagen av år 1930 föreslagna bestämmelsen i 8 § bleve tillämplig främst i fall då en överordnad i ett enskilt tjänsteförhållande övade otukt med den som stode under hans överinseende och lydnad, såsom då föreståndare eller arbetsledare i handelsföretag, fabriker, restauranger etc. eller ock husbönder eller arbetsgivare med grovt missbruk av sin ställning, t. ex. genom utfästande av särskilda förmåner i tjänsten eller genom hot om avsked, förmådde underordnade kvinnor till otukt. Men bestämmelsens avfattning möjliggjorde tillämpning av densamma även i fall där icke något tjänsteförhållande förelåge, blott gärningsmannen genom grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet berett sig tillfälle till otukt. Huruvida så kunde anses vara fallet måste avgöras på grundval av omständigheterna i det särskilda fallet; enbart på grund av större åldersskillnad mellan gärningsmannen och kvinnan kunde

rekvisitet givetvis ej anses uppfyllt. — Särskilt kunde framhållas att bestämelsen ej sällan borde kunna bli tillämplig i fall där en för otukt med kvinna under 15 år åtalad person på grund av misstag eller eljest bristande vetenskap angående kvinnans ålder ej kunde fällas till ansvar jämlikt 7 § 2 mom. (vilken bestämmelse i de sakkunnigas förslag motsvarade 8 § i gällande lag).

I de över sakkunnigförslaget avgivna *remissyttrandena* förekom i de hänseenden som nu äro i fråga följande:

Den till införande i 8 § föreslagna bestämmelsen om utsträckning av straffskyddet till att för särskilda fall avse även kvinnor mellan femton och aderton år (jämför nuvarande 8 a §) tillstyrktes av styrelsen för *Sveriges advokatsamfund*, som förklarade att den föreslagna utvidningen syntes tillräddig, samt av *polismästaren i Malmö*, som yttrade att man med rätta måste anse, att den unga kvinnan såsom samhällsförhållandena numera gestaltat sig borde tillförsäkras ett särskilt skydd till förhindrande av att hon på grund av sin ungdom och bristande erfarenhet förleddes till otukt, som måhända kunde medföra ödesdigra verkningar för hennes framtida liv. Ett skyddande av den unga kvinnan vid hennes utträde i livet måste framstå såsom ett samhällsintresse av stor betydelse, och bestämmelsen, rätt tillämpad, torde därför hava en synnerligen viktig uppgift att fylla.

Rådhusrätten och *polismästaren i Eskilstuna* ville däremot icke förorda den nya straffbestämmelsen och anförde härom:

Mot det föreslagna nya straffbudet i 18 kap. 8 § strafflagen ställa vi oss tveksamma. En utsträckning av de nu befintliga hithörande straffbestämmelserna torde, åtminstone i detta sammanhang, vara ägnad att väcka betänkligheter, så mycket mera som man här rör sig på ett område, där man bör gå fram med en viss försiktighet. Men härtill kommer, att bestämmelsen knappast kan i den föreslagna formen komma till användning. Redan inskränkningen i åtalsrätten torde motivera denna uppfattning. För det säkerligen synnerligen ringa antal fall, då kvinnan eller hennes målsman ville draga brottet under domstolens behandling, skulle bevisningen komma att stöta på mycket stora svårigheter. Den praktiska nyttan av straffbudet torde vid nu angivna förhållanden bli mycket ringa, och straffbudet torde därför utan skada kunna utgå. Det torde för övrigt icke kunna anses helt uteslutet, att ett dylikt straffbud kunde användas för att utöva obehörig påtryckning på män, som av en eller annan anledning inlåtit sig i förbindelser med kvinnor i ifrågakommen ålder.

I ett flertal yttranden avstyrktes eller ifrågasattes lämpligheten av det nya straffbudet, såvitt anginge övande av otukt under grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet, varjämte i ett av dessa yttranden förordades, att i vart fall bestämmelsen i andra stycket att brottet endast finge åtalas efter angivelse borde utgå.

Överståthållarämbetet förklarade sålunda, att uttrycket »en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet» torde giva möjlighet till en utvidgning av brottsbegreppet utöver vad som kunde anses behövt och lämpligt, och *tredje polisintendenten i Stockholm* ifrågasatte huruvida icke ifrågavarande brottsbeskrivning vore alltför vagt formulerad. *Häradshövdingen i Kinds* och

Redvägs domsaga yttrade att lämpligheten av brottsbeskrivningen torde kunna starkt ifrågasättas. Styrelsen för *föreningen Sveriges landsfiskaler* förklarade att ett på detta vaga sätt formulerat stadgande måste vid tillämpningen komma att bereda så avsevärda svårigheter i bevisningshänseende att det praktiskt taget förbleve en tom bokstav. *Stockholms rådhusrätt* hade i princip intet att erinra mot den föreslagna kriminaliseringen, men ifrågasatte om det från dansk rätt hämtade rekvisitet (under grovt missbruk av) »en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet» bör bibehållas. Säkerligen, yttrade rådhusrätten, komme detta stadgande att i praktiken mycket sällan kunna tillämpas, ej minst med hänsyn till bevisningssvårigheter; även de valda ordalagen förefölle något främmande för svenskt lagspråk.

Rådhusrätten i Västerås anförde:

Det föreslagna stadgandet måste i och för sig anses väl befogat, men det torde icke kunna bestridas, att det använda uttrycket »på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet» såsom rekvisit för straffbarhet är synnerligen vagt och i praktiken kan giva anledning till en mycket osäker och ojämn lagtillämpning. Då här är fråga om ett nytt straffbud, torde det vara lämpligt att gå försiktigt fram, och starka skäl torde föreligga att för närvarande stanna vid att bestraffa endast det grova missbruket av överordnad ställning, särskilt som redan därmed det stora flertalet av de fall, som avses, torde drabbas av straffhot.

En stadsfiskal i Stockholm yttrade:

Bestämmelsen att brottet icke må åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan eller hennes målsman det till sådant åtal angiver, synes icke lycklig och kunna ge anledning till konflikter. I de tyvärr ingalunda sällan förekommande fall, då en kvinna på 16 å 17 år flyttar ihop med en man, kan genom det föreslagna stadgandet t. o. m. skapas samma situation som i fråga om de nu till avskaffande föreslagna straffen för horsbrott med det tillägg, att det vapen, som åtalshotet onekligen är, här även sättes i målsmans hand. Då det emellertid, på sätt de sakkunniga framhållit, av flera skäl är önskligt att skydda kvinnlig ungdom upp till 18 års ålder samt det i paragrafen upptagna andra fallet »av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet» är så vagt formulerat, att det säkerligen ytterst sällan kommer att kunna föranleda ådömande av straff men kanske stundom ett åtal, anser jag, att det ovan citerade ledet i paragrafen bör utgå, samt att, för förhindrande av köpslående om åtal åtminstone i de fall, som blivit för åtalsmyndigheten kända, det föreslagna andra stycket slopas.

I propositionen nr 187 till 1937 års riksdag med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen m. m. anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Westman*, beträffande nu ifrågavarande bestämmelser följande:

I modern lagstiftning föreligger en tydlig tendens att utsträcka straffskyddet för unga kvinnor utöver femtonårsgränsen. Denna tendens torde företrädesvis vara betingad av den omständigheten att unga kvinnor numera, på grund av ändrade sociala förhållanden, i större utsträckning än förr redan i de första ungdomsåren lämna föräldrahemmet för att på egen hand skaffa sig sin försörjning. Då de under tiden närmast efter femtonårsåldern ofta äro i kroppsligt avseende utvecklade utan att de vunnit motsvarande psykiska mognad och självständighet, kunna de lätt — undandragna det stöd som familjegemenskapen skulle berett dem — bliva i

sexuellt avseende utnyttjade. Detta kan, särskilt om de därvid råka i graviditet, lätt komma att medföra djupt olyckliga verkningar. Det sålunda erforderliga straffskyddet för unga kvinnor som uppnått femtonårsgränsen synes kunna komma till stånd antingen genom en generell höjning av straffbarhetsgränsen, t. ex. till sexton år, eller genom att man, utan att företaga någon allmän höjning, för särskilda fall stadgar straff för den som övar otukt med kvinnlig ungdom över femton år. De sakkunniga ha, som det vill synas på goda skäl, avvisat den förra lösningen. En generell höjning av straffbarhetsgränsen skulle säkerligen, såsom de sakkunniga framhållit, medföra att under kriminaliseringen skulle indragas även sådana fall, då den presumtion om förförelse av kvinnan som till väsentlig del utgör grunden för straffet ej kan upprätthållas. Uppenbarligen förekommer det ganska ofta att kvinnor i åldern mellan femton och sexton år själva ta initiativet till sexuella förbindelser såväl med jämnåriga ynglingar som med något äldre män. En generell sextonårsgräns torde på grund härav icke kunna uppställas utan att man samtidigt föreskriver att straff ej skall inträda, där det ådagalagts att kvinnan varit den förförande. Men uppställandet av en sådan regel lär av flera skäl vara olämpligt. Den lösning som de sakkunniga föreslagit, nämligen att endast för särskilda fall kriminalisera otukt med kvinna under aderton år, synes således böra tillerkännas företräde. Av de två till kriminalisering föreslagna förfarandena avser det ena att den unga kvinnan förmås till otukt genom grovt missbruk av överordnad ställning och det andra att hon förmås därtill under grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet. Båda de föreslagna straffbestämmelserna ha avstyrkts i ett yttrande under hänvisning dels till att den praktiska nyttan av stadgandet med hänsyn till bevisningssvårigheterna skulle bli mycket ringa, och dels till att det icke vore uteslutet att straffbudet kunde användas för att utöva obehörig påtryckning på män, som inlåtit sig med kvinnor som ej fyllt aderton år. I ett flertal yttranden, där den förstnämnda bestämmelsen lämnas utan anmärkning, avstyrkes eller ifrågasättes lämpligheten av det senare stadgandet. Därvid åberopas dels de två nyss förut omförmälda skälen att på grund av svårigheterna att förebringa bindande bevisning en fällande dom endast sällan skulle kunna komma till stånd samt att kriminaliseringen skulle kunna ge upphov till utpressningsåtgärder mot förföraren, dels ock att stadgandet vore vagt formulerat samt att på grund därav en osäker och ojämn rättstillämpning vore att befara.

Den sålunda framställda kritiken synes knappast grundad i den mån den riktar sig mot den först angivna kriminaliseringen, under det att kritiken mot den senare kriminaliseringen synes ha mera fog för sig. Det lär av sålunda icke kunna förnekas att begreppet »grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet» är tämligen svävande till sin innebörd och att detsamma kan komma att vålla svårigheter i rättstillämpningen, om det överhuvud med hänsyn till bevisningssvårigheterna kommer att få någon praktisk betydelse. Och det lär ej heller vara uteslutet att stadgandet kan ge upphov till utpressningsförsök och måhända ock till obefogade åtal. På grund härav kan jag endast förorda ett upptagande av den första utav de av de sakkunniga föreslagna utvidgningarna av det straffbara området vid otukt med kvinna under aderton år. Den föreslagna straffskalan, mot vilken någon anmärkning icke blivit framställd, finner jag lämplig.

Det i andra stycket av paragrafen upptagna stadgandet att ifrågavarande brott ej må åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan eller hennes målsman brottet till sådant åtal angiver, synes mindre lyckligt. Såsom av en stads-

fiskal i Stockholm framhållits torde nämligen detta stadgande öka möjligheterna för kvinnan och hennes målsman att under utnyttjande av åtalshotet skaffa sig mer eller mindre obehöriga ekonomiska förmåner av »förföraren». Å andra sidan synes önskemålet att tillse att kvinnan icke tillfogas lidande genom att hennes sak mot hennes vilja genom en rättegång framdrages i ljuset icke kräva att brottet göres till angivelsebrott. Det torde nämligen ligga i sakens natur att ifrågavarande brott knappast kan komma att föranleda åtal utan att kvinnan eller hennes målsman tar initiativet därtill. Av dessa skäl har det föreslagna andra stycket ansetts icke böra upptagas.

1937 års riksdag lämnade på nu ifrågavarande punkter propositionen utan erinran.

Enligt det genom propositionen nr 4 för innevarande riksdag framlagda förslaget till ändrad lagstiftning om förmögenhetsbrott m. m. skall *försöksstraff* införas beträffande brott som avses i 18 kap. 7 och 8 §§ strafflagen, däremot ej i fråga om brott enligt 8 a § i kapitlet. Lagändringarna avses skola träda i kraft den 1 januari 1943.

Utskottet, som behandlat propositionen, har i utlåtande, nr 18, tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i denna del. I sin motivering framhöll utskottet bland annat, att beträffande andra brott än förmögenhetsbrott i propositionen föreslagits införande av straff för försök endast vid vissa särskilt grova brott. Visserligen kunde skäl anföras för att införa straff för försök till ytterligare brott på dessa områden, t. ex. flera sedlighetsbrott än som upptagits i propositionen, men utskottet hade icke ansett sig böra taga ställning till frågan härom, enär det ankomme på straffrättskommittén att vid den fortsatta revisionen av strafflagens speciella del taga nämnda fråga under närmare omprövning. Utskottets utlåtande nr 18 har i denna del godkänts av riksdagen.

I den förevarande *motionen* anföres till en början följande:

Enligt de flesta iakttagare synas tendenserna beträffande ungdomens sexualliv vara ägnade att ingiva allvarlig oro. Föräldrar, läkare, lärare och de, som arbeta inom samhällets barnavård, stå eniga om att en avgjord förändring till det sämre ägt rum under de senaste tio åren. Såsom orsaker härtil kunna angivas den ökade frihet, som modern ungdom åtnjuter i förhållande till tidigare ungdomsgenerationer, återverkningen av en förvänd, avmoraliserad uppfattning av sexuallivet samt de genom preventivmedlens spridning förminskade riskerna. Det, som i kriminalpsykologien brukar benämnas frestelsemängden, har alltså undergått en kraftig ökning. På grund av de stora faror, som härigenom hota såväl ungdomen som i det långa loppet även det för samhällets fortbestånd centrala familjelivet, synas saneringsåtgärder ofrånkomliga. I synnerhet torde detta vara nödvändigt med hänsyn till tendensen hos vuxna att med kännedom om utvecklingen även bland den yngre ungdomen begagna sig av denna kategoris mindre motståndskraft och sin egen på ålder och erfarenhet grundade överlägsenhet.

Motionärerna förklara sig vilja bland möjliga botemedel endast peka på den så att säga normala vägen för samhällsingripande på detta område, strafflagens bestämmelse att otukt med barn under viss ålder är straffbelagd. Den

åldersgräns, som för närvarande är bestämd i 18 kap. 8 § strafflagen — femton år — kan enligt motionärerna icke anses innebära tillräckligt skydd. Efter att ha berört den vid förarbetena till 1937 års lagändringar framförda men då avvisade tanken på en höjning av åldersgränsen i 18 kap. 8 § strafflagen från femton till sexton år, hava motionärerna vidare anført:

För nämnda tanke föreligga emellertid starka skäl. Det sextonde levnadsåret är för de flesta människor ett ytterst betydelsefullt brytningsår, under vilket någon som helst psykisk mognad för ett med vuxnas likartat sexualliv ej föreligger. Tvärtom finnas då ovanligt stora risker att upplevelser av sådan art skall påverka utvecklingen i felaktig riktning. I t. ex. engelsk och norsk rätt har också den korresponderande åldersgränsen satts till sexton år. För en sådan reform har också numera tillkommit det skälet att vetenskapen iakttagit en tendens till förlängning av pubertetstiden.

Utskottet har i vederbörlig ordning begärt *yttranden* över motionen från medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelsen i Malmöhus län. De i anledning härav från nämnda myndigheter inkomna yttrandena ävensom ett vid överståthållarämbetets yttrande fogat yttrande från t. f. förste stadsfiskalen i Stockholm ha såsom bilagor fogats vid detta utlåtande.

I den förevarande motionen framhålles, att tendenserna beträffande ungdomens sexualliv synas ägnade att ingiva allvarlig oro, och det göres gällande att bland föräldrar, lärare med flera enighet skulle råda om att en avgjord försämring i nämnda hänseende ägt rum under de senaste tio åren. För undanröjande av de rådande missförhållandena föreslås i motionen att den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen femton år måtte höjas till sexton år så att otukt med barn under sexton år under alla förhållanden skulle vara straffbar. Motionärerna framhålla emellertid att en dylik lagändring endast utgör ett av flera möjliga botemedel.

Utskottet.

Utskottet anser sig icke ha tillräckligt underlag för att bedöma huruvida förhållandena inom ungdomens sexualliv under de senare åren undergått en sådan försämring som motionärerna uppgiva. Oavsett huru härmed förhåller sig är det uppenbarligen ett starkt samhällsintresse att söka råda bot på de missförhållanden som kunna föreligga. Utskottet vill emellertid framhålla, att utskottet icke ansett sig kunna i anledning av förevarande motion ingå i någon allmän prövning av vilka åtgärder som kunna anses böra vidtagas för sanerande av ungdomens sexualliv; enligt utskottets förmenande föreligger i förevarande ärende till bedömande det mera begränsade spörsmålet huruvida, såsom motionärerna föreslagit, för tillgodoseende av nämnda syfte en ändring av bestämmelserna i 18 kap. 8 § strafflagen nu bör vidtagas.

Såsom av utskottets redogörelse framgår var tanken på en generell höjning av straffbarhetsgränsen i 18 kap. 8 § strafflagen föremål för prövning i samband med ändringarna år 1937 i strafflagen beträffande straffsätserna för särskilda brott m. m. Denna tanke avvisades emellertid såväl av de sak-

kunniga, som upprättat förslag i ärendet, som av departementschefen och riksdagen. I stället valdes den vägen att otukt med kvinna, som fyllt femton men ej aderton år, kriminaliserades för vissa speciella fall. I en ny paragraf i 18 kap. strafflagen, betecknad 8 a §, upptogs sålunda bestämmelse om straff för man som genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna i nyss angiven ålder till otukt.

Såsom skäl för ett ändrat ståndpunktstagande i denna fråga har i motionen åberopats att vetenskapen skulle ha iakttagit en tendens till förlängning av pubertetstiden. I detta hänseende får utskottet hänvisa till det av medicinalstyrelsen i ärendet avgivna yttrandet. Styrelsen uttalar, att olika svårigheter möta för fixerande av en åldersgräns för mognadsprocessens slut; tiden för mognadsprocessens begynnelse har emellertid numera förskjutits mot en lägre ålder. Av medicinalstyrelsens yttrande torde framgå, att de medicinska skälen för en höjning av åldersgränsen i 18 kap. 8 § strafflagen icke kunna anses avgörande.

Ej heller synas de erfarenheter, som vunnits efter 1937 års lagändring, giva vid handen att den då intagna ståndpunkten nu bör frångås. Mot en generell höjning av åldersgränsen i 18 kap. 8 § strafflagen möta — såsom framgår av de i ärendet avgivna yttrandena — betänkligheter av såväl praktisk som lagteknisk art. Utskottet kan därför icke tillstyrka det i motionen framförda yrkandet att riksdagen måtte för sin del besluta den föreslagna ändringen av lagrummet. I överståthållarämbetets yttrande har ifrågasatts, huruvida icke motionärernas syfte skulle kunna tillgodoses genom utvidgning av 18 kap. 8 a § strafflagen så att därunder fölle även den som förledde kvinna under aderton år till otukt genom grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet; ämbetet har därvid framkastat den tanken att det åsyftade missbruksbegreppet skulle fixeras genom angivande av vissa åldersgränser, förslagsvis så att missbruk skulle presumeras, då kvinnan icke fyllt sexton år men mannen uppnått myndig ålder. Utskottet är emellertid icke berett att taga ställning till detta förslag.

Utskottet vill slutligen framhålla, att de hithörande bestämmelserna i 18 kap. strafflagen komma att underkastas omprövning vid straffrättskommitténs fortsatta revision av strafflagens speciella del, varvid även frågan om vid vilka brott av nu ifrågavarande karaktär försök skall straffas kommer att behandlas.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 116, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 juni 1942.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Karl Emil Johanson, Branting, Theodor Magnusson, Caap* och *Ahlkvist*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Gezelius, Hedlund* i Östersund, *Björling* och *Lindberg* i Stockholm, fru *Gustafson* samt herrar *Werner** och *Lindahl*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av fru *Gustafson*, vilken yrkat, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lagändring i motionens syfte samt för riksdagen framlägga det förslag som därav kan föranledas.

Bilaga A.

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN.

Till riksdagens första lagutskott.

Genom remiss den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att till utskottet avgiva yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 116, om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen. I anledning härav får medicinalstyrelsen anföra följande:

Den biologiska process, varigenom flickan mognar till kvinna, försiggår så småningom under en följd av år, och dess mest påtagliga yttring är menstruationens insättande (menarche). Långt före menarchen ger sig den begynnande mognaden till känna genom en acceleration av hela kroppsutvecklingsprocessen, varvid bland annat såväl längdtillväxt som viktökning prononceras. Detta leder, på grund av flickornas tidigare mognad, till det bekanta förhållandet, att kurvorna för flickornas längd- och viktutveckling under en viss tid före menarchen ligger över gossarnas. Efter menarchens inträdande avtar tillväxthastigheten raskt, och de närmaste åren efter menarchen (av amerikanerna kallad »adolescence», av norrmannen Schiøtz kallad »kulturpubertet») innebära huvudsakligen en själslig utveckling varvid det gäller ej blott den psykiska anpassningen till det nya, som könsdriftens insättande för med sig, utan även en anpassning efter de ökade sociala krav, som ställas på mognande människor. Tiden för denna senare del av mognadsprocessen efter menarchen blir längre i ett kultursamhälle än i ett mera primitivt samhälle. Sexuellt umgänge även som giftermål böra äga rum först då mognadsprocessen fullständigt fullbordats och ej redan, när enbart den fysiska könsmognaden vid menarchens inträdande nåtts.

Om man från dessa allmänna synpunkter övergår till att söka fixera en åldersgräns för mognadens slut stöter man genast på en rad olika svårigheter. I den följande diskussionen toges tillvidare endast hänsyn till menarchen på grund av den möjlighet denna ger att fixera en bestämd punkt i mognadsprocessen.

Den individuella åldersspridningen ifråga om menarchen är betydlig. Medelåldern för menarchen varierar i olika länder hos olika folk och under olika tider. Rent generellt har i de flesta kulturländer och även hos oss i Sverige påvisats en klar tendens för menarchen att undan för undan förflyttas till en lägre ålder. I överensstämmelse därmed är även mognadsprocessens begynnelse numera förskjuten mot en lägre ålder, vilket visar sig därigenom att den tidigare omnämnda korsningen av längd-vikt kurvorna för flickor och pojkar ävenledes förskjutits i samma riktning, således mot en tidigare ålder. I en ännu icke publicerad avhandling (Lennér) räknas medelåldern för menarchen hos svenska kvinnor till 14½ år. Att märka är dock, att ett icke ringa antal flickor få sin menstruation först vid 16—17 års ålder.

Man antog förr, att ett tidigt moderskap innebar en på grund av kvinnans låga ålder ökad risk såväl för hennes egen hälsa som för barnets utveckling. Någon vetenskaplig bekräftelse på detta antagande finnes veter-

ligt dock icke. Otivelaktigt torde emellertid dylika unga mödrars möjlighet, vilja och förmåga att fostra barn enbart på grund av åldern vara mindre god, varför från miljösynpunkt dylika barn i regel äro utsatta för ökade risker. Minderårigt moderskap innebär dessutom en ökad psykisk påfrestning för den unga kvinnan. Denna senare synpunkt synes böra särskilt beaktas. Kvinnan är för övrigt före fyllda 16 år psykiskt ännu så outvecklad, att såväl sexuellt umgänge som moderskap utan tvekan måste anses olämpligt.

Den ifrågasatta lagändringen skulle sålunda, därest den kan antagas medföra en minskning av sexuellt umgänge bland flickor i 15-års åldern, från medicinsk synpunkt sett vara önskvärd. Märkas bör emellertid, att i de fall, då äldre män — oftast ålderdomsslöa — inleda sexuell förbindelse med unga flickor, det i allmänhet är fråga om flickor under 15 år och dessa flickor åtnjuta skydd redan enligt nuvarande lagbestämmelser. För sist berörda fall, vilka äro jämförelsevis få, skulle alltså någon lagändring knappast vara påkallad. Erfarenheterna på området göra det sannolikt, att de som skulle drabbas av den föreslagna lagändringen företrädesvis äro de manliga ungdomarna i pubertets- eller efterpubertetsåren. Det synes styrelsen från barnpsykologisk synpunkt föga ändamålsenligt att mot ungdomar i denna ålder, vilka falla offer för frestelser, som möta dem överallt inom det nutida nöjes- och fritidslivet, och vilkas förseelser kunna anses vara uttryck för den allmänna omställningen av uppfattningen på seder- nas område som inom deras krets faktiskt ägt rum, tillgripa straffrättsliga åtgärder. Den samhällsreaktion, som i sådana fall är påkallad, torde all- jämt kunna överlämnas åt barnavårdsmyndigheterna. Erfarenheterna giva också vid handen, att flickorna själva ej sällan ta initiativet till erotiska närmanden och sexuella förbindelser med jämnåriga.

Hos mannen inträder könsmognaden betydligt senare än hos kvinnan och är dessutom utdragen under en längre tidrymd. Sexuellt umgänge före fyllda 16 år måste därför ur fysiologisk synpunkt anses ännu mer olämpligt för gossar än för flickor av samma ålder. Skulle en höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen kunna innebära ett ökat skydd för gossar mot sexuell aggression av äldre personer, måste lagändringen ur denna synpunkt anses önskvärd.

Bedömningen har hittills skett främst ur medicinska synpunkter. Bort- ses härifrån torde betydelsen av lagändringen starkt kunna ifrågasättas. Styrelsen vill här erinra om de betänkligheter som vid 1937 års lagändring på området föranledde, att man då avstod från en höjning av ifrågava- rande åldersgräns. Icke minst bör beaktas svårigheten att uppskattnings- vis avgöra, huruvida ungdomar i denna ålder passerat den lagstadgade gränsen eller icke. Man måste också förutsätta, att i rättstillämpningen de subjektiva förutsättningarna för straffbarhet noggrant iakttagas, så att straff ej ifrågakommer annat än då den tilltalade erfarit eller måste ha insett, att den han inlåtit sig med icke fyllt 16 år.

Medicinalstyrelsen anser sig sammanfattningsvis vilja framhålla, att om än ur medicinska synpunkter övervägande skäl kunna anses tala för lag- ändringen, denna dock ur andra synpunkter synes kunna väcka starka be- tänkligheter. Styrelsen har den uppfattningen, att det med motionen av- sedda målet bör kunna nås på andra vägar. Härvid vill styrelsen särskilt framhålla lämpligheten av åtgärder från samhällets sida för ordnandet av ungdomens fritids- och nöjesliv samt för en ökad effektivitet av barna- vårdsnämndernas verksamhet.

Till sist vill styrelsen påpeka, att därest vid ett genomförande av den före- slagna lagändringen bestämmelserna i 1 § 2) lagen den 17 juni 1938 om av-

brytande av havandeskap behållas oförändrade, laglig förutsättning för avbrytande av havandeskap uppkommer, när kvinna som fyllt 15 men ej 16 år hävdats. Häremot torde intet vara att erinra.

I handläggningen av detta ärende hava deltagit generaldirektörens ställföreträdare, medicinalrådet Edén, medicinalrådet Byttner, e. o. medicinalrådet Loberg, föredragande, t. f. byråchefen Bastman, extra föredraganden av ärenden angående mödra- och barnavård Ström, överinspektören för sinnessjukvården Goldkuhl, inspektören för sinnesslövården Anna-Lisa Annell, medlemmarna av styrelsens vetenskapliga råd, professorerna Ahlström och Jacobowsky, revisionssekreteraren Hesselgren och professorn Lichtenstein.

Stockholm den 9 april 1942.

EINAR EDÉN.

KARL LOBERG.

/ G. Timelius.

Bilaga B.

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN.

Till riksdagens första lagutskott.

Genom beslut den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till riksdagens första lagutskott avgiva yttrande över en inom andra kamraren av fröken Andersson m. fl. väckt motion, nr 116, om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen. I anledning härav får styrelsen anföra följande.

Femtonårsgränsen i detta lagrum kvarstår oförändrad sedan 1864. Åldersstrecket torde ha fastställts bland annat med hänsyn till att samma gräns vid denna tidpunkt gällde för kvinnas rätt att ingå äktenskap. Då äktenskapsåldern senare höjdes, vidtogs emellertid ingen ändring av ifrågavarande stadgande.

Lagbudet utgår från att människan i andligt och kroppsligt avseende är mogen långt tidigare, än hon i verkligheten är. Den medicinska sakkunskapen har sålunda visat, att puberteten hos kvinnan upphör först vid 18—19 års ålder och hos mannen stundom ytterligare något år senare.

I samband med den revision av bland annat strafflagens 18 kapitel, som företogs 1937, framhöll chefen för justitiedepartementet, att en tydlig tendens att utsträcka straffskyddet för unga kvinnor utöver femtonårsgränsen förefunnnes i modern lagstiftning. Denna strävan syntes honom kunna förverkligas antingen genom en generell höjning av åldersgränsen exempelvis till sexton år eller genom att man, utan att företaga någon allmän höjning, för särskilda fall stadgade straff för den som övade otukt med kvinnlig ungdom över femton år. Departementschefen, som ansåg ett straffskydd erforderligt, förordade den senare utvägen, vilken godtogs av riksdagen. Mot en allmän höjning av åldersgränsen anfördes, att man under en kriminalisering på så sätt skulle indraga även sådana fall, där den presumption om för-

förelse av kvinnan, som till väsentlig del utgjorde grunden för straffet, ej skulle kunna upprätthållas. Departementschefen ansåg, att en sådan straffbestämmelse skulle behöva kompletteras med ett stadgande om att straff ej skulle inträda, där det ådagalagts, att kvinnan varit den förförande.

Socialstyrelsen anser för sin del, att åldersgränsen mycket väl kan flyttas till sexton år utan att man behöver stadga strafffrihet för de fall, då det skulle kunna styrkas, att kvinnan varit den förförande. Har mannen anledning förmoda, att kvinnan ännu icke uppnått sexton års ålder, bör han sålunda straffas för otukt, oavsett vad han anför om förförelse från kvinnans sida.

En höjning av åldersgränsen till sexton år är välmotiverad även på den grund, att den skulle bereda de barnavårdande myndigheterna ett starkt stöd i deras verksamhet.

Till slut må framhållas, att styrelsen ingalunda bortsett från de ökade svårigheter ur bevissynpunkt, som en höjning av åldersgränsen skulle komma att medföra. Dessa svårigheter äro redan med nuvarande åldersgräns stora, vilket icke hindrar, att bestämmelsen visat sig vara ett gott stöd för de barnavårdande myndigheterna. Helt säkert komme — oavsett de i fråga om femtonåringarna ökade bevissvårigheterna — detsamma att gälla för denna åldersgrupp. Styrelsen anser därför värdet av detta vidgade skydd för ungdomen vara så stort, att de berörda bevissvårigheterna icke böra tillmätas större betydelse.

Stockholm den 14 april 1942.

KARL J. HÖJER.

ERNST BEXELIUS.

Bilaga C.

KUNGL. FÅNGVÅRDSSTYRELSEN.

Till riksdagens första lagutskott.

Genom beslut den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt fångvårdsstyrelsen att avgiva och till utskottet överlämna yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 116, om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen. Med anledning härav får fångvårdsstyrelsen anförä följande.

Såsom i motionen framhålles var tanken på en generell höjning av straffbarhetsgränsen för sexuella förbindelser med barn föremål för prövning av 1937 års riksdag, vilken emellertid för sin del godtog Kungl. Maj:ts förslag att avvisa denna tanke och i stället välja lösningen att endast för särskilda fall kriminalisera otukt med kvinna under aderton år. Fångvårdsstyrelsen utgår från att riksdagen, då den så nyligen fattat ståndpunkt till förevarande spörsmål, skall kräva starka skäl för att frångå denna ståndpunkt.

Såsom skäl för höjning av ifrågavarande åldersgräns hava motionärerna i första hand angivit, att tendenserna beträffande ungdomens sexualliv synas ägnade att ingiva allvarlig oro emedan en avgjord förändring till det sämre ägt rum under de senaste tio åren. Saneringsåtgärder synas enligt motionen ofrånkomliga i synnerhet med hänsyn till tendensen hos vuxna

att med kännedom om utvecklingen även bland den yngre ungdomen begagna sig av denna kategoris mindre motståndskraft och sin egen på ålder och erfarenhet grundade överlägsenhet.

Vidare hava angivits medicinska skäl för höjning av åldersgränsen. Be-
träffande dem torde något uttalande av fångvårdsstyrelsen icke förväntas.

Fångvårdsstyrelsen erinrar om att befolkningskommissionen i sitt betänkande i sexualfrågan (statens offentliga utredningar 1936: 59) ingående dryftat frågan om ungdomens sexualliv och därvid anfört bl. a. »I bondeklassen är det en gammal sedvänja, att de unga komma samman i relativ oskuld och trohet, och att de gifta sig, då barn väntas bliva följderna av deras förbindelse. Arbetarklassen synes i stor utsträckning hava medfört sina sedvänjor i fråga om könsförbindelser och giftermål från sin härstamning, lantbefolkningen. Då i nutiden arbetarklassen håller på att lyftas in i medelklassens problemläge, har emellertid samtidigt könsmoralen, icke minst i medelklassen och allmänt i högre samhällsskikten förändrats och därvid förändrats i en riktning, som på ett väsentligt sätt svarar till bondeklassens hävdvunna sedvänjor.»

I fråga om utomäktenskapliga könsförbindelser uttalar befolkningskommissionen, att fullt säkra hållpunkter för denna frågas kvantitativa bedömande saknas. Kommissionen kan emellertid icke undgå den reflexionen, att den allmänna föreställningen om ett stigande antal utomäktenskapliga förbindelser i väl stor utsträckning präglats av mestadels rätt tillfälligt avgränsade och icke systematiskt kritiserade erfarenheter gjorda närmast i vissa grupper av ungdom i städernas högre skikt och i deras medelklass. Enligt kommissionens uppfattning skulle den allmänna utvecklingen, om exakta studier däröver gjordes, kunna likaväl visa sig hava varit en nedgång av dessa förbindelsers antal.

Vid avslutningen av diskussionen av de utomäktenskapliga könsförbindelsernas vanlighet och beskaffenhet, av den utveckling därutinnan, som ägt rum, samt av deras orsaker och deras bedömande säger sig kommissionen icke kunna underlåta att nedlägga en gensaga mot de förhastade omdömen, som stundom uttalas, att Sveriges ungdom skulle vara i färd att försämrast i avseende å sin könsmoral. Personliga brister i könsmoralen hava varit vanliga i alla tider och det är ett helt obevisat påstående, att de nu skulle vara vanligare än förr; mycket tyder på att motsatsen är fallet.

Enligt fångvårdsstyrelsens uppfattning kan det hållas för troligt, att mycket av vad befolkningskommissionen sålunda anfört alltjämt måste anses riktigt. Erfarenheterna inom fångvården, vilka givetvis hänföra sig till ett begränsat material, giva icke stöd för uppfattningen att skäl för en ändring av den utav 1937 års riksdag intagna ståndpunkten föreligger. Mot den av motionärerna föreslagna åtgärden torde i första hand tala de skäl, som anfördes år 1937. I detta hänseende anförde statsrådet och chefen för justitiedepartementet i propositionen nr 187 till 1937 års riksdag följande:

»En generell höjning av straffbarhetsgränsen skulle säkerligen, såsom de sakkunniga framhållit, medföra att under kriminaliseringen skulle indragas även sådana fall, då den presumption om förförelse av kvinnan som till väsentlig del utgör grunden för straffet ej kan upprätthållas. Uppenbarligen förekommer det ganska ofta att kvinnor i åldern mellan femton och sexton år själva ta initiativet till sexuella förbindelser såväl med jämnåriga ungdomlingar som med något äldre män. En generell sextonårsgräns torde på grund härav icke kunna uppställas utan att man samtidigt föreskriver att straff

ej skall inträda, där det ådagalagts att kvinnan varit den förförande. Men uppställandet av en sådan regel lär av flera skäl vara olämpligt.»

Då enligt motionen höjningen av straffbarhetsgränsen skulle omfatta båda könen, synas de av departementschefen uttalade betänkligheterna komma att accentueras i fall, då sexuellt umgänge förekommit mellan två femton-åringar. Lämpligheten av att i dylika fall döma båda parterna till de relativt stränga straff, som ifrågasättande paragraf stadgar, lär kunna starkt ifrågasättas. Bevisning om vem som varit den förförande torde ofta ej kunna förebringas.

Fångvårdsstyrelsen är heller icke övertygad om, att den i motionen föreslagna lagändringen innefattar ett tjänligt medel för vinnande av motionärernas syfte. Styrelsen utgår från att för straffbarhet subjektivt bör krävas att gärningsmannen haft vetskap om att den med vilken otukt övats ej fyllt sexton år. Inom breda lager av vårt folk torde med nu gällande straffbarhetsgräns konfirmationen, som oftast torde förekomma i det femtonde levnadsåret, vara den hållpunkt, till vilken föreställningarna om tillåtligheten av sexuellt umgänge med ungdomen anknytas. Med den föreslagna straffbarhetsgränsen skulle denna hållpunkt icke längre bli användbar. En liknande hållpunkt torde vara den allmänna straffbarhetsåldern femton år, vilken heller icke skulle bli användbar. Att utan tillgång till data eller hållpunkter av nyss angiven beskaffenhet avgöra, huruvida en ungdom är femton eller sexton år torde i regel vara omöjligt. Det synes alltså kunna befaras att den föreslagna straffbestämmelsen ofta icke skulle kunna tillämpas, emedan gärningsmannen icke haft vetskap om eller skäligen bort inse att vederbörande ej fyllt sexton år. I samma mån som denna farhåga besannas minskas effekten av straffbestämmelsen.

Styrelsen är ense med motionärerna om att allt vad som kan göras för att förbättra ungdomens sexualliv också bör göras. Men för att nå detta syfte torde man mera böra lita till vad som kan vinnas genom uppfostran och undervisning än genom kriminalisation, helst som straffbestämmelserna i detta fall endast undantagsvis skulle kunna användas och därigenom komme att minska aktningen för lagen. Styrelsen tillåter sig i detta sammanhang erinra om professor Thyréns välbekanta ord i »Principerna för en strafflagsreform», att kriminalisationens mäktiga vapen icke får missbrukas, vid risk att det snart förslöas. »Ville man, i och för förbättrande av seden, i stor utsträckning belägga allehanda mindre önskvärda handlingar med straff, så skulle straffet härigenom banaliseras, så att dess verkan överhuvud — även för allvarsammare fall — väsentligt minskades. Likaså måste man vara försiktig med straffets användande mot sådana handlingar, vilka, ehuru möjligen för samhället i det hela icke önskvärda, likväl — — — massvis företagas.»

På grund av det anförda anser sig styrelsen icke kunna tillstyrka motionen.

Stockholm den 13 april 1942.

HARDY GÖRANSSON.

/ Erik Annell.

ÖVERSTÅTHÅLLARÄMBETET.

Till riksdagens första lagutskott.

Genom nådig remiss den 20 mars 1942 har överståthållarämbetet anbefallts att avgiva och till riksdagens första lagutskott överlämna yttrande över en vid årets riksdag av Ebon Andersson, Ruth Gustafsson, Olivia Nordgren och Kerstin Hesselgren i andra kammaren väckt motion (nr 116) om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen.

Till åttlydnad härav får överståthållarämbetet, med överlämnande av från t. f. förste stadsfiskalen i Stockholm Eugen Glas infordrat yttrande, anföra följande.

I motionen föreslås, att riksdagen för sin del måtte besluta höjning till sexton år av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen femton år.

I motionens ingress anføres, att föräldrar, läkare, lärare och de, som arbeta inom samhällets barnavård, stå eniga om att en avgjord förändring till det sämre ägt rum beträffande ungdomens sexualliv under de senaste tio åren, samt att på grund av de stora faror, som härigenom hota såväl ungdomen som i det långa loppet även det för samhällets fortbestånd centrala familjelivet, saneringsåtgärder synas ofrånkomliga. I synnerhet torde, anføres vidare, detta vara nödvändigt med hänsyn till tendensen hos vuxna att med kännedom om utvecklingen även bland den yngre ungdomen begagna sig av denna kategoris mindre motståndskraft och sin egen på ålder och erfarenhet grundade överlägsenhet.

I motionen avses, angives härefter, att bland möjliga botemedel endast peka på den så att säga normala vägen för samhällsingripande på ifrågavarande område, strafflagens bestämmelse att otukt med barn under viss ålder är straffbelagt. Motionärerna anse, att den för närvarande gällande åldersgränsen, femton år, icke kan anses innebära tillräckligt skydd.

Slutligen anföra motionärerna såsom starka skäl för en höjning av åldersgränsen till sexton år, att det sextonde levnadsåret för de flesta människor är ett ytterst betydelsefullt brytningsår, under vilket någon som helst psykisk mognad för ett med vuxnas likartat sexualliv ej föreligger, att tvärtom då finnas ovanligt starka risker att upplevelser av sådan art skall påverka utvecklingen i felaktig riktning *samt att* vetenskapen numera iakttagit en tendens till förlängning av pubertetstiden.

T. f. förste stadsfiskalen uttalar i sitt yttrande, att saneringsåtgärder på området i fråga äro ofrånkomliga men att vad som nu brister icke torde främst kunna botas genom lagstiftningsåtgärder, i varje fall icke genom införandet av några nya eller i den riktning motionärerna tänkt sig, skärpande bestämmelser. Kommer icke, jämsides med en grundlig sanering av nöjeslivet, en all ungdom omfattande utbyggnad av fritidsrörelserna till stånd, anser stadsfiskalen det vara ganska likgiltigt, om en sådan skärpning av 18 kap. 8 § strafflagen, som motionärerna förorda, genomföres eller icke. Den omständigheten att åldersgränsen höjes med ett år torde, framhåller stadsfiskalen, näppeligen komma att avskräcka vare sig den kvinnliga ungdom, som är så fysiskt mogen att den vid 16 års ålder är beredd att låta sig sexuellt utnyttjas, eller dess manliga förförare, vilka senare, om åldersgränsen sättes till 16 år, oftare än vad nu är fallet, till sin ursäkt kunna åberopa, att kvinnan syntes vara kroppsligen fullt utvecklad.

Att saneringsåtgärder i avseende å ungdomens sexualliv äro behövliga synes överståthållarämbetet otvivelaktigt. Spörsmålet om vilka åtgärder, som kunna

vara lämpliga, utgör en del av det frågekomplex angående ungdomens fritid och nöjesliv, som under senaste tiden påkallat uppmärksamhet. Överståthållarämbetet har för sin del i ett den 22 januari detta år avgivet underdånigt utlåtande angående vissa framställningar i ämnet bland annat uttalat, att förbud av olika slag icke torde vara rätta metoden att finna en lösning av ungdomens fritidsproblem. Ämbetet har emellertid därvid närmast åsyftat förbud mot ungdoms deltagande i vissa nöjestillställningar och har med uttalandet icke avsett något ställningstagande till frågan om lämpligheten av eventuella skärpningar i strafflagens bestämmelser om otukt mot minderåriga.

Stadsfiskal Glas har uttalat, att en höjning med ett år av den i strafflagen 18 kap. 8 § angivna åldersgränsen icke i och för sig kan komma att avskräcka vare sig den kvinnliga ungdomen eller dess manliga förförare. Säkert kommer dock ett straffbud att i betydande omfattning verka återhållande, varjämte enligt ämbetets förmenande stort avseende bör fästas vid den verkan, som höjningen kan hava å den allmänna opinionen. Blir i strafflagen uttryckt, att konsumgånge med kvinna, som ej fyllt sexton år, icke tolereras av samhället, främjas därmed även bättre förståelse och starkare känsla för kravet å ökat ungdomsskydd.

Såsom i motionen angivits var frågan om höjning av ifrågavarande åldersgräns föremål för övervägande redan i samband med den revision av strafflagens bestämmelser angående sedlighetsbrott, som kom till stånd genom Kungl. Maj:ts proposition nr 187 till 1937 års riksdag. I motionen har intagits ett citat ur vad statsrådet och chefen för justitiedepartementet i detta hänseende anfört vid propositionens framläggande. Av citatet framgår, att skäl för ökat straffskydd för unga kvinnor, som uppnått femtonårsgränsen, ansetts föreligga, att två vägar för erhållande av sådant skydd funnes, nämligen antingen genom en generell höjning av straffbarhetsgränsen, till exempel till sexton år, eller genom att, utan att företaga någon allmän höjning, för särskilda fall stadga straff för den, som övar otukt med kvinnlig ungdom över femton år, samt att den senare vägen valts. För frågans fullständiga belysning må ur statsrådets anförande här citeras följande: »En generell höjning av straffbarhetsgränsen skulle säkerligen, såsom de sakkunniga framhållit, medföra att under kriminaliseringen skulle indragas även sådana fall, då den presumtion om förförelse av kvinnan som till väsentlig del utgör grunden för straffet ej kan upprätthållas. Uppenbarligen förekommer det ganska ofta att kvinnor i åldern mellan femton och sexton år själva ta initiativet till sexuella förbindelser såväl med jämnåriga ynglingar som med något äldre män. En generell sextonårsgräns torde på grund härav icke kunna uppställas utan att man samtidigt föreskriver att straff ej skall inträda, där det ådagalagts att kvinnan varit den förförande. Men uppställandet av en sådan regel lär av flera skäl vara olämpligt.»

Det av statsrådet anförda skälet mot en höjning av åldersgränsen torde kunna anses som tungt vägande. Särskilt då en flicka i åldern mellan femton och sexton år tar initiativet till sexuell förbindelse med en yngling, som icke heller fyllt sexton år, måste det te sig främmande, att ynglingen skall vara underkastad straffansvar, i synnerhet som kvinnan i nämnda ålder i allmänhet torde vara sexuell mera utvecklad än mannen.

De skäl, som år 1937 anfördes mot införande av en generell höjning av straffbarhetsgränsen, synas alltså väga. Om överståthållarämbetet av dessa skäl ställer sig tvekan till den av motionärerna föreslagna strafflagsändringen, vill överståthållarämbetet ifrågasätta, huruvida det icke är möjligt att i stället genom ändring av strafflagens adertonde kapitel 8 a § i viss mån vinna det av motionärerna angivna syftet. Enligt detta lagrum, vil-

ket ju tillkom i samband med förenämnda strafflagsrevision av 1937, straffas den, som i annat fall än tidigare i kapitlet sagts, genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna, som ej fyllt aderton år, till otukt. I lagrummets förarbeten hade även upptagits straff för den, som till otukt förmådde kvinna i nämnda ålder genom »grovt missbruk av en på ålder och erfarenhet grundad överlägsenhet». Detta stadgande ströks emellertid vid propositionens framläggande, varvid uttalades, att ett så angivet missbruksbegrepp vore tämligen svävande till sin innebörd och kunde komma att vålla svårigheter i rättstillämpningen, om det över huvud med hänsyn till bevisningssvårigheterna komme att få någon praktisk betydelse. Överståthållarämbetet delar denna i propositionen uttalade uppfattning men ifrågasätter, huruvida icke det åsyftade missbruksbegreppet kunde genom angivande av vissa åldersgränser till sin innebörd så fixeras, att olägenheterna av dess straffbeläggande eliminerades. Möjligen kunde det därvidlag vara skäligt presumera missbruk, då kvinnan icke fyllt sexton år men mannen uppnått myndig ålder.

Stockholm den 15 april 1942.

TORSTEN NOTHIN.

OLOF BECK-FRIIS.

Bilaga E.

Till överståthållarämbetet.

Genom remiss den 26 mars 1942 har förste stadsfiskalen anmodats avgiva yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion nr 116 om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen.

I anledning härav får jag vördsamt anföra följande.

De farhågor med avseende å den moderna ungdomens sexualliv, varåt förslagsställarna givit uttryck i sin motion, torde icke vara överdrivna. Och såsom motionärerna framhållit, äro saneringsåtgärder på området ifråga ofrånkomliga, om icke missförhållandena i det långa loppet skola komma att inverka menligt jämväl på familjelivet och därmed också på nationens fortbestånd. Motionärerna hava själva antytt, vilka utvägar som främst skulle kunna anlitas. I motionen toges dock blott sikte på ett av de tänkbara botemedlen: en skärpning av den — såsom motionärerna uttrycka sig — normala vägen för samhällsingripande på detta område, nämligen strafflagens bestämmelse i 18 kap. 8 § att otukt med barn under viss ålder är straffbelagd, vilken skärpning motionärerna tänkt i form av en höjning av den i lagstadgandet angivna åldersgränsen till sexton år.

I motionen antydes att den föreslagna höjningen av åldersgränsen icke kan komma att inverka förbättrande på förhållandena utan att samtidigt åtgärder vidtagas som leda ungdomen bort från den väg till frihet utan ansvar, på vilken allt större skaror genom en slapp fostran och en osund nöjesindustri lockats att slå in. Vad som nu brister, torde icke heller främst kunna botas genom lagstiftningsåtgärder, i varje fall icke genom införande av några nya eller i den riktning motionärerna tänkt sig skärpande straffbestämmelser. För att ett bättre sakernas tillstånd skall kunna ernås måste först och främst, jämsides med en grundlig sanering av nöjeslivet, en all ungdom omfattande utbyggnad av fritidsrörelserna genomföras, så att ungdomens fritid, allt efter dess ålder och fallenhet, blir upptagen med lekar,

sport eller bildande nöjen. I regel måste detta ske genom det allmännas försorg. Ty i det moderna samhället ha hemmen allt för små möjligheter att sätta en effektiv spärr mot yttervärldens osunda lockelser. Bli icke dessa önskemål tillgodosedda, torde det vara ganska likgiltigt, om en sådan skärpning av 18 kap. 8 § strafflagen, som motionärerna förorda, genomföres eller icke. Frestelsemängden kvarstår då, och den omständigheten att åldersgränsen höjes med ett år torde näppeligen komma att avskräcka vare sig den kvinnliga ungdom, som är så fysiskt mogen att den vid 16 års ålder är beredd att låta sig sexuellt utnyttjas, eller dess manliga förförare, vilka senare, om åldersgränsen sättes till 16 år, oftare än vad nu är fallet till sin ursäkt kunna åberopa, att kvinnan syntes vara kroppsligen fullt utvecklad.

Ur rent formell åklagarsynpunkt finnes intet att erinra mot den föreslagna lagändringen.

Stockholm den 8 april 1942.

EUGEN GLAS.

T. f. förste stadsfiskal.

Bilaga F.

LÄNSSTYRELSEN

I

MALMÖHUS LÄN.

Till riksdagens första lagutskott.

I skrivelse den 20 mars 1942 har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelsen att avgiva yttrande över en vid årets riksdag i andra kammaren väckt motion, nr 116, om höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen stadgade åldersgränsen; och får länsstyrelsen i anledning därav anföra följande.

En höjning av den i 18 kap. 8 § strafflagen bestämda åldersgränsen kan visserligen, av skäl som upptagas i motionen, anses påkallad, men å andra sidan bör icke förbises att en sådan ändring av lagen medför vissa svårigheter i rättstillämpningen. Med stöd av ett utslag av högsta domstolen anses allmänt att handling, som avses i nämnda §, blir straffri, om den tilltalade saknat skälig anledning antaga annat, än att kvinnan vid tillfället uppnått 15 års ålder. Uppenbarligen skulle en höjning av åldergränsen till 16 år medföra att de tveksamma fallen bleve talrikare, och, om den i prejudikatsväg godkända rättsregeln tillämpades, skulle straffrihet kunna inträda i en omfattning, som gjorde att den ifrågasatta strafflagsändringen finge blott begränsad betydelse. En lagändring i detta avseende medför också att den allmänna straffbarhetsgränsen enligt 5 kap. 1 § strafflagen måste ändras åtminstone för det i 18 kap. 8 § avsedda brottsfall.

Med åberopande härav får länsstyrelsen uttala att länsstyrelsen biträder motionens syfte att i ifrågavarande avseende bereda ökat skydd åt den unga kvinnan men att en närmare utredning av frågan synes erforderlig, innan beslut om lagändring fattas.

Malmö i landskansliet den 9 april 1942.

På länsstyrelsens vägnar:

HJ. KJÄLL.

S. DAHLRUP.